

מפתח תשובות נכונות

שאלה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
תשובה	(4)	(1)	(3)	(4)	(1)	(1)	(3)	(2)	(4)	(3)

שאלה	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
תשובה	(4)	(2)	(3)	(3)	(1)	(3)	(4)	(3)	(1)	(1)

שאלה	21	22	23
תשובה	(3)	(1)	(4)

הסברים
אנלוגיות (שאלות 1-6)
1. השאלה: מתנצל : מחילה -

היחס: המתנצל מבקש בפעולתו לקבל מחילה מן הזולת. 'א' הוא אדם שפעולתו נועדה לקבל את 'ב' מאדם אחר.

תשובה (1): מקבל : תודה. האם המקבל הוא אדם שפעולתו נועדה לקבל תודה מן הזולת? לא. המקבל הוא מי שמקבל דבר-מה, ואין בפעולתו כוונה לזכות בתודה; אם כבר, נוהגים להודות דווקא לנותן. היחס שונה.

תשובה (2): מחפש : אבדה. האם המחפש הוא אדם שפעולתו נועדה לקבל אבדה מן הזולת? לא. המחפש אכן מבקש למצוא את האבדה, אך האבדה אינה ניתנת לו בידי אדם אחר בתגובה לפעולתו, אלא נמצאת על ידו בכוחות עצמו. היחס דומה חלקית אך אינו מדויק.

תשובה (3): מעפיל : פסגה. האם המעפיל הוא אדם שפעולתו נועדה לקבל פסגה מן הזולת? לא. המעפיל שואף להגיע אל הפסגה, אך הפסגה היא יעד פיזי ואינה דבר שאדם אחר מעניק לו. היחס שונה.

תשובה (4): שואל : תשובה. האם השואל הוא אדם שפעולתו נועדה לקבל תשובה מן הזולת? כן. השואל מפנה שאלה אל אדם אחר כדי לקבל ממנו תשובה, כשם שהמתנצל מפנה התנצלות אל אדם אחר כדי לקבל ממנו מחילה. היחס זהה.

תשובה (4).

2. השאלה: הבהוב : אור -

היחס: הבהוב הוא הופעה לסירוגין, מקוטעת וחוזרת, של אור. 'א' הוא האופן שבו 'ב' מופיע בפרצים חוזרים ולא ברציפות.

תשובה (1): טפטוף : מים. האם טפטוף הוא הופעה לסירוגין, מקוטעת וחוזרת, של מים? כן. הטפטוף הוא נפילת מים בטיפות בודדות בזו אחר זו, כלומר הופעה מקוטעת וחוזרת של מים, כשם שההבהוב הוא הארה מקוטעת וחוזרת של אור. היחס זהה.

תשובה (2): זמזום : קול. האם זמזום הוא הופעה לסירוגין, מקוטעת וחוזרת, של קול? לא. הזמזום הוא קול מתמשך ואחיד, ולא קול המופיע בפרצים נפרדים. היחס שונה.

תשובה (3): פטפט : דיבור. האם פטפט הוא הופעה לסירוגין, מקוטעת וחוזרת, של דיבור? לא. הפטפט הוא דיבור רב, קליל או חסר תוכן, ועניינו בכמות הדיבור ובאופיו ולא בהופעה מקוטעת. היחס שונה.

תשובה (4): נדנד : תנועה. האם נדנד הוא הופעה לסירוגין, מקוטעת וחוזרת, של תנועה? לא. הנדנד הוא תנועה הלך ושוב, אך זו תנועה רציפה ולא הופעה מקוטעת של תנועה. היחס שונה.

תשובה (1).

3. השאלה: ספק : אולי -

היחס : "אולי" היא מילה שמבטאת ספק. ב' היא מילה שנועדה להביע א'.

תשובה (1): תועלת : לשווא. האם "לשווא" היא מילה שנועדה להביע תועלת? לא. "לשווא" פירושה ללא הועיל, ולכן היא מתארת דווקא היעדר תועלת. היחס הפוך.

תשובה (2): אכזבה : הלוואי. האם "הלוואי" היא מילה שנועדה להביע אכזבה? לא. "הלוואי" מביעה משאלה או תקווה, ולא אכזבה. היחס שונה.

תשובה (3): דחיפות : לאלטר. האם "לאלטר" היא מילה שנועדה להביע דחיפות? כן. "לאלטר" פירושה מיד, ללא דחי, והיא מביעה דחיפות, כשם ש"אולי" מביעה ספק. היחס זהה.

תשובה (4): סיכום : להלן. האם "להלן" היא מילה שנועדה להביע סיכום? לא. "להלן" מפנה אל דברים שיובאו בהמשך, ואינה מביעה סיכום. היחס שונה.

תשובה (3).

4. השאלה: סגפנות : תענוג -

היחס : סגפנות היא הימנעות מכוונת מתענוג. א' הוא הימנעות מכוונת מ-ב'.

תשובה (1): גרגרנות : מזון. האם גרגרנות היא הימנעות מכוונת ממזון? לא. הגרגרנות היא אכילה מופרזת של מזון, כלומר עודף ולא הימנעות. היחס הפוך.

תשובה (2): חלקלקות : חנופה. האם חלקלקות היא הימנעות מכוונת מחנופה? לא. חלקלקות וחנופה קרובות במשמעותן ומתארות התרפסות, ואין ביניהן יחס של הימנעות. היחס שונה.

תשובה (3): שאפתנות : הישג. האם שאפתנות היא הימנעות מכוונת מהישג? לא. השאפתנות היא דווקא חתירה אל הישג, ולא התרחקות ממנו. היחס הפוך.

תשובה (4): זהירות : סכנה. האם זהירות היא הימנעות מכוונת מסכנה? כן. הזהירות היא התרחקות מכוונת מסכנה, כשם שהסגפנות היא הימנעות מכוונת מתענוג. היחס זהה.

תשובה (4).

5. השאלה: תחם : תחום -

היחס : לתחום פירושו לקבוע את תחומו של דבר ולגדור את גבולותיו. א' הוא הפועל שמשמעו קביעת הגבולות.

תשובה (1): תמחר : מחיר. האם לתמחר פירושו לקבוע את מחירו של דבר? כן. תמחר הוא פעולת קביעת המחיר, כשם שתחמה היא פעולת קביעת התחום. היחס זהה.

תשובה (2): גידר : גדר. האם לגדר פירושו לקבוע את גדרו של דבר? לא. לגדר פירושו להקים גדר סביב שטח. הגידור נעשה באמצעות גדר, אך התיחום לא נעשה באמצעות תחום - זהו יחס שונה.

תשובה (3): שילם : תשלום. האם לשלם פירושו לקבוע את תשלומי של דבר? לא. התשלום הוא עצם פעולת התשלום; לשלם אינו לקבוע תשלום אלא לבצעו. היחס שונה.

תשובה (4): אימת : אמת. האם לאמת פירושו לקבוע את אמתו של דבר? לא. לאמת פירושו לבדוק ולוודא שדבר תואם את האמת הקיימת, ולא לקבוע אמת חדשה. היחס שונה.

תשובה (1).

6. השאלה: בית מידות : בית -

- היחס:** בית מידות הוא בית גדול ומרווח במיוחד. א' הוא ב' גדול ורחב ידיים בהרבה מן הרגיל.
- תשובה (1):** אוקיינוס : ים. האם אוקיינוס הוא ים גדול ורחב במיוחד? כן. האוקיינוס הוא ים עצום, גדול הרבה יותר מים רגיל, כשם שבית מידות הוא בית גדול הרבה יותר מבית רגיל. היחס זהה.
- תשובה (2):** חלקה : שדה. האם חלקה היא שדה גדול ורחב במיוחד? לא. החלקה היא חלק מתוך שדה או מגרש קטן, כלומר קטנה מן השדה ולא גדולה ממנו. היחס הפוך.
- תשובה (3):** סרט : סרטון. האם סרט הוא סרטון גדול ורחב במיוחד? לא. בצמד המילים המקורי ב' הוא המצב הרגיל, וא' הוא ב' גדול במיוחד. בצמד המילים הנוכחי א' הוא המצב הרגיל ואילו ב' הוא גרסה מוקטנת שלו. כלומר סרטון הוא סרט קצר, קשה להגיד שסרט הוא סרטון ארוך. היחס דומה אך לא לגמרי זהה.
- תשובה (4):** גלקסיה : כוכב. האם גלקסיה היא כוכב גדול ורחב במיוחד? לא. הגלקסיה אינה כוכב גדול, אלא מערכת עצומה המכילה כוכבים רבים; היחס הוא של שלם ומרכיביו ולא של גודל. היחס שונה.
- תשובה (1).**

7.

- השאלה:** בירחון העוסק במוזיקה נכתב על הזמר קווין מילהאוס: "הזמר קווין מילהאוס השתמש בשם הבמה 'גריזלי' מאז תחילת הקריירה שלו, וזה השם שהופיע על תקליטיו. אולם, בשנת 1993 הוא נאלץ לוותר על שם זה כשעורכת הדין של חברת התקליטים שלו הודיעה לו שמתוקף החוזה שהוא חתום עליו השם 'גריזלי' שייך לחברה ולא לו, ולכן יצירות שיפרסם בשם זה, גם אם לא באמצעותה, יהיו שייכות לה. במקום השם 'גריזלי' אימץ מילהאוס כמה שמות במה, ובהם 'פנדה'. לאחר תום החוזה חזר מילהאוס להשתמש בשם הבמה המקורי שלו."
- איזו מהטענות הבאות, הנוגעות לקווין מילהאוס, עולה מהפסקה?
- פתרון:** יש לבחור את הטענה הנובעת בהכרח מן המידע שבפסקה. הטענות השגויות יכללו פרטים שאינם עולים מן הכתוב או סותרים אותו.
- תשובה (1):** בשם הבמה "פנדה" הוא השתמש רק לאחר שתמה תקופת החוזה שלו עם חברת התקליטים לא נכון. בפסקה צוין שמילהאוס אימץ את השם "פנדה" במקום "גריזלי" בעקבות הוויתור בשנת 1993, כלומר בתוך תקופת החוזה; לאחר תום החוזה חזר דווקא לשם המקורי. לכן השימוש ב"פנדה" קדם לתום החוזה.
- תשובה (2):** חברת התקליטים שלו טענה כי מתוקף החוזה שעליו חתם יש לה בעלות על כל שמות הבמה שלו לא נכון. לפי הנאמר, החברה תבעה בעלות על היצירות שיפרסמו תחת השם "גריזלי" בלבד; מילהאוס השתמש בחופשיות בשמות אחרים כמו "פנדה", ולא הוזכר שהחברה תבעה בעלות עליהם. מילהאוס טרח להמציא שמות במה חדשים רק מפני שלחברה לא הייתה בעלות עליהם, כלומר הייתה להם בלעדיות על השם "גריזלי" בלבד.
- תשובה (3):** בתקופה מסוימת הוא נמנע מלהשתמש בשם הבמה "גריזלי" כדי להבטיח את בעלותו על יצירות שפרסם
- נכון. מן הפסקה מובן שכל עוד היה החוזה בתוקף, יצירות שהיה מפרסם תחת השם "גריזלי" היו נעשות רכוש החברה; משום כך נמנע מילהאוס מן השם הזה והשתמש בשמות אחרים, וכך נותרו היצירות שפרסם בבעלותו. זו המסקנה שעולה מן הכתוב.
- תשובה (4):** הוא חזר להשתמש בשם הבמה המקורי שלו מכיוון שלא הייתה לו בעלות חוקית על השמות האחרים לא נכון. בפסקה נמסר שחזר לשם המקורי לאחר תום החוזה, וניתן להסיק מהכתוב שעשה זאת מפני שעם תום החוזה תמה גם בעלותה של החברה על השם "גריזלי". מנגד, על שמות הבמה האחרים הייתה לו בעלות חוקית מאז ומעולם – זו הסיבה שהמציא אותם. לכן תשובה זו נפסלת.
- תשובה (3).**

8.

השאלה: ממחקר שבדק קוצר ראייה אצל ילדים עולה שככל שילדים שוהים זמן רב יותר מחוץ לבית, כך פוחת הסיכון שיפתחו קוצר ראייה. כמו כן, התברר כי בקרב ילדים שכבר פיתחו קוצר ראייה, קצב ההידרדרות בראייה אצל מי שמרבים לשהות מחוץ לבית איטי יותר מאשר אצל ילדים אחרים.

איזה מן הנתונים הבאים יכול להסביר את ממצאי המחקר?

פתרון: המחקר מצא קשר שבו שהייה רבה מחוץ לבית מלווה בסיכון נמוך יותר לקוצר ראייה ובהידרדרות איטית יותר. הסבר טוב יצביע על מנגנון שבו השהייה מחוץ לבית היא שמפחיתה את קוצר הראייה.

תשובה (1): ילדים שפיתחו קוצר ראייה וזקוקים למשקפיים נוטים לצאת מבתיהם פחות מילדים שאינם מרכיבים משקפיים

לא נכון. הסבר זה הופך את כיוון הסיבתיות וטוען שקוצר הראייה הוא שגורם לשהייה מועטה בחוץ, אך אין בו כדי להסביר מדוע בקרב ילדים שכבר לקו בקוצר ראייה מידרדרת הראייה לאט יותר דווקא אצל מי ששוהה בחוץ. ההסבר אינו מכסה את ממצאי המחקר.

תשובה (2): ילדים המרבים לשהות מחוץ לבית קוראים פחות מילדים אחרים, וככל שקוראים יותר, כך הראייה מידרדרת

נכון. הסבר זה מציע מנגנון מקשר: שהייה רבה בחוץ באה על חשבון קריאה מרובה, והקריאה היא שמזיקה לראייה; לכן מי ששוהה בחוץ קורא פחות, וסיכונו לקוצר ראייה קטן והידרדרותו איטית. ההסבר מתיישב עם שני ממצאי המחקר.

תשובה (3): מבוגרים שוהים מחוץ לבית פחות מילדים, ונוטים לפתח קוצר ראייה יותר מילדים

לא נכון. המחקר עוסק בילדים בלבד, והשוואה בין מבוגרים לילדים אינה מסבירה את הקשר שנמצא בקרב הילדים עצמם.

תשובה (4): היחשפות לשמש לאורך שעות רבות עלולה להזיק לעיניים ולגרום לקוצר ראייה

לא נכון. הסבר זה מנוגד לממצאים: אילו שהייה בחוץ, הכרוכה בחשיפה לשמש, גרמה לקוצר ראייה, היה מצופה שדווקא מי ששוהה בחוץ יסבול יותר מקוצר ראייה — ממצא הפוך מזה שהוצג בפסקה.

תשובה (2).

9.

השאלה: הקדם רפואה למכה! ____ רעה שתבוא עליך, ____ למונעה ____ להתכונן לקראתה, ____.

פתרון: הפתגם "הקדם רפואה למכה" קורא לפעול מראש ולהיערך לרעה שעלולה לבוא. ההשלמה הנכונה תשמור על היגיון פנימי עקבי בין חלקי המשפט.

תשובה (1): אל תחשוש מפני הרעה שתבוא עליך, אם ביכולתך למונעה או להתכונן לקראתה, כי הרי היא תשיגך בכל מקרה.

לא נכון. ההמלצה להקדים רפואה למכה והטענה שאפשר למנוע את הרעה סותרות את הנימוק שהיא תשיג אותך ממילא.

תשובה (2): אל תמתין בחיבוק ידיים לרעה שתבוא עליך, ואל תשתדל למונעה או להתכונן לקראתה, פן תיתפס בלתי מוכן.

לא נכון. ההמלצות לא להמתין בחיבוק ידיים ולא להשתדל למנוע את הרעה הפוכות אחת מן השנייה. המשפט לא הגיוני.

תשובה (3): זע לך כי כל רעה שתבוא עליך, יכול תוכל למונעה, אם רק תשכיל להתכונן לקראתה, שהרי עם מרבית הצרות אין אנו יכולים להתמודד.

לא נכון. תחילת המשפט קובעת שאפשר למנוע כל רעה שבאה עלינו, ואילו סוף המשפט טוען שעם רוב הצרות איננו מסוגלים להתמודד. זוהי סתירה.

תשובה (4): לאחר שתיפגע מהרעה שתבוא עליך, תחשוב בוודאי שיכולת למנועה, לו רק השכלת להתכונן לקראתה, ולכן התחל בכך עכשיו.

נכון. אחרי שתיפגע – תצטער שלא מנעת – לו רק היית מתכונן – אז התחל עכשיו. שרשרת מושלמת שתומכת ב"הקדם רפואה למכה": אל תחכה שהמכה תגיע, התכונן מראש.

תשובה (4).

10. השאלה: שמאמינים אשר נאבקו בממסד הדתי השמרן בשם הזכות לפרש את הכתובים על פי ____, ____, תכתיבי הדתים.

המפתח: שלושה מרכיבים שחייבים להתיישב זה עם זה – ההערכה בפתיח (סביר/מפתיע/קשה לחזות/לא מפתיע), הבסיס שבשמו נאבקו, והתגובה שלהם לתכתיבי הממסד.

ההיגיון הבסיסי: מי שנאבק בממסד בשם פרשנות עצמאית – צפוי שיסרב לתכתיבי. אם הוא נכנע – זה מפתיע

תשובה (1): סביר היה ש... נאבקו... בשם הזכות לפרש על פי השקפת עולמם, יסכימו לתכתיבי

לא נכון. המילה "סביר" אינה מתאימה: אין זה סביר שמי שנאבק למען חופש הפרשנות יסכים לתכתיבי הממסד; ההשלמה מבטלת את הניגוד הנדרש.

תשובה (2): מפתיע ש... נאבקו... בשם הזכות לפרש על פי המקובל, ייכנעו לתכתיבי

לא נכון. הצירוף "על פי המקובל" סותר את עצם המאבק: מי שנאבק בממסד אינו נאבק למען פרשנות "מקובלת" אלא למען פרשנות עצמאית, ולכן כניעתו אינה מפתיעה. ההשלמה אינה עקבית.

תשובה (3): קשה היה לחזות ש... נאבקו... בשם הזכות לפרש על פי מצפונם, ייכנעו לבסוף לתכתיבי

נכון. ההשלמה עקבית: הם נאבקו למען פרשנות על פי מצפונם, ולכן כניעתם לבסוף לתכתיבי הממסד היא תפנית שקשה היה לחזות מראש.

תשובה (3).

11. השאלה: כדי לנמק את עמדתו ולפיה הכוונה ללמד יצירתיות בבתי הספר איננה ____, טען ד"ר הראל כי ____, המחקרים שנועדו לבדוק אם יצירתיות היא תכונה ____, לפתחה באמצעות למידה, מצאו כי התשובה לשאלה זו

עמדתו של ד"ר הראל היא בזכות לימוד היצירתיות, ולכן הנימוק שיביא צריך לתמוך ברעיון שאפשר לפתח יצירתיות בלמידה. ההשלמה הנכונה תשמור על התאמה בין העמדה לבין הממצא שמובא לתמיכה בה.

תשובה (1): כדי לנמק את עמדתו ולפיה הכוונה ללמד יצירתיות בבתי הספר איננה חסרת טעם, טען ד"ר הראל כי מרבית המחקרים שנועדו לבדוק אם יצירתיות היא תכונה מולדת, שאי אפשר לפתחה באמצעות למידה, מצאו כי התשובה לשאלה זו חיובית.

לא נכון. מרבית המחקרים מצאו תשובה חיובית לשאלה אם היצירתיות מולדת ובלתי ניתנת לפיתוח – כלומר רובם קבעו שאי אפשר ללמד יצירתיות – זה בדיוק מוכיח שהלימוד כן חסר טעם. סותר את עמדתו.

תשובה (2): כדי לנמק את עמדתו ולפיה הכוונה ללמד יצירתיות בבתי הספר איננה אלא ביזבוז זמן ומשאבים, טען ד"ר הראל כי רק במעטים מן המחקרים שנועדו לבדוק אם יצירתיות היא תכונה נרכשת, שאפשר לפתחה באמצעות למידה, מצאו כי התשובה לשאלה זו שלילית.

לא נכון. עמדתו של ד"ר הראל היא שלימוד יצירתיות הינו בזבוז זמן, בעוד שהנימוק שלו, מראה שברוב המחקרים נמצא כי היצירתיות היא תכונה נרכשת, טיעון שתורם דווקא לדעה הנגדית. המשפט נטול היגיון פנימי.

תשובה (3): כדי לנמק את עמדתו ולפיה הכוונה ללמד יצירתיות בבתי הספר איננה **חסרת טעם**, טען ד"ר הראל כי **במרבית** המחקרים שנועדו לבדוק אם יצירתיות היא תכונה **נרכשת**, **שאפשר** לפתחה באמצעות למידה, מצאו כי התשובה לשאלה זו **שלילית**.

לא נכון. זה בדיוק ההפך מתשובה (2). כאן עמדתו של ד"ר הראל היא שכדאי ללמד את היצירתיות, אך הוא מביא נימוק הפוך לטענתו, אשר מראה שברוב המחקרים נמצא שהיצירתיות אינה תכונה נרכשת, ולכן לא ניתן ללמד אותה. זוהי סתירה.

תשובה (4): כדי לנמק את עמדתו ולפיה הכוונה ללמד יצירתיות בבתי הספר איננה **בגדר ביזבוז זמן ומשאבים**, טען ד"ר הראל כי **רק במעטים מן** המחקרים שנועדו לבדוק אם יצירתיות היא תכונה **מולדת**, **שאי אפשר** לפתחה באמצעות למידה, מצאו כי התשובה לשאלה זו **חיובית**.

נכון. לפי ד"ר הראל רק מיעוט מן המחקרים מצא שהיצירתיות מולדת ואינה ניתנת לפיתוח, ומכאן שרובם מצאו שאפשר לפתחה במהלך החיים — ממצא שתומך בעמדת הראל שהלימוד אינו בזבוז זמן ומשאבים.

תשובה (4).

12. השאלה: בתגובה לשאלתו של אחד הסטודנטים אמרה המרצה: "שאלתך כמוה כשאלה מה יש יותר בעיר מגוריד — עליות או ירידות."

איזו מהשאלות שלהלן מבטאת את אותו הרעיון שבדבריה של המרצה?

פתרון: המרצה מצביעה על שאלה חסרת משמעות, משום שהיא משווה בין שני דברים שהם בהכרח שווים במספרם — כל עלייה בדרך היא בהכרח גם ירידה מן הצד האחר. השאלה המבוקשת תשווה אף היא בין שני גדלים שהם שווים זה לזה מעצם הגדרתם.

תשובה (1): מה היה גבוה יותר השנה — מספר האנשים שעברו עברות או מספרם של קורבנות העברות?

לא נכון. אין הכרח שמספר עוברי העברה יהיה שווה למספר הקורבנות; עברייני אחד יכול לפגוע בקורבנות רבים, ולהפך. הגדלים אינם שווים בהכרח.

תשובה (2): מה היה גבוה יותר השנה — מספר ההלוואות שנתנו הבנקים או מספר ההלוואות שנלקחו מהם?

נכון. כל הלוואה שנתן בנק היא בהכרח הלוואה שנלקחה ממנו, ולהפך; שני הגדלים שווים מעצם הגדרתם, ולכן השאלה חסרת משמעות בדיוק כמו השאלה על העליות והירידות.

תשובה (3): מה יש יותר בעיר מגוריו של הסטודנט — אנשים שיש להם אחים או אנשים שיש להם אחיות?

לא נכון. אין הכרח שמספר בעלי האחים יהיה שווה למספר בעלי האחיות; אלה שני גדלים בלתי תלויים שאין ביניהם שוויון מובנה.

תשובה (4): מה יש יותר בעיר מגוריו של הסטודנט — פעוטות או הורים לפעוטות?

לא נכון. אין הכרח בשוויון בין מספר הפעוטות למספר ההורים: לזוג הורים יכולים להיות כמה פעוטות, ולפעוט אחד שני הורים. הגדלים אינם שווים בהכרח.

תשובה (2).

13.

השאלה: שקר עקיף הוא השתמעות שקרית העולה מאמירה שמבחינה פורמלית היא נכונה. למשל, ההשתמעות העולה מהאמירה "לא סיכמתי את דברי המרצה בשיעור אתמול", כשהיא נאמרת מפי אדם שכלל לא היה באותו שיעור, היא שקר עקיף.

איזו מהאמירות הבאות מדגימה באופן הטוב ביותר אמירה שמשתמעת ממנה שקר עקיף?

פתרון: יש לאתר אמירה שהיא נכונה מבחינה פורמלית, אך משתמעת ממנה טענה שקרית. אמירה שהיא עצמה שקר מפורש אינה שקר עקיף.

תשובה (1): "איני זוכר אם ביקרתי בחיפה בשנה האחרונה", מפי אדם שלא ביקר בחיפה בשנה האחרונה לא נכון. אם אמירה זו נכונה מבחינה פורמלית, לא משתמעת ממנה אף שקר – בין אם האדם ביקר בחיפה ובין אם לא.

תשובה (2): "איני זוכר אם ראיתי את אחותי בשבוע האחרון", מפי אדם שיש לו יותר מאחות אחת לא נכון. עצם קיומן של כמה אחיות אינו הופך את האמירה לשקר עקיף; האמירה יכולה להיות נכונה לגבי כל אחת מהאחיות, ואין ממנה השתמעות שקרית ברורה.

תשובה (3): "איני נוהג לאכול סלט המכיל בצל", מפי אדם שאינו אוכל סלט לעולם נכון. האמירה נכונה מבחינה פורמלית, שכן אדם שאינו אוכל סלט כלל אכן אינו נוהג לאכול סלט עם בצל; ואולם ממנה משתמעת שהוא כן אוכל סלט, אלא שנמנע מזה שיש בו בצל – וזו השתמעות שקרית. זו הדוגמה המובהקת לשקר עקיף.

תשובה (4): "איני נוהג לצפות בתוכניות ריאליטי", מפי אדם הצופה בכל סוגי התוכניות לא נכון. אדם הצופה בכל סוגי התוכניות צופה גם בתוכניות ריאליטי, ולכן האמירה עצמה שקרית מבחינה פורמלית; זהו שקר מפורש ולא שקר עקיף.

תשובה (3).

14.

השאלה: ליאורה סיפרה לנחום שקראה בעיתון על מחקר הממליץ ללעוס מסטיק בזמן השיעור משום שהלעיסה מגבירה את הריכוז ומסייעת בהבנת החומר הנלמד. עם זאת, היא אמרה לו שאינה מתכוונת לאמץ את ההמלצה, מכיוון שהיא סותרת הן את הנימוסים המקובלים והן מחקרים אחרים שקראה בנושא. מתגובתו של נחום למדה ליאורה שלא הבין את דבריה.

איזה מן המשפטים הבאים הוא המתאים ביותר להיות תגובתו של נחום?

פתרון: ליאורה מסרה שני נימוקים לכך שלא תאמץ את ההמלצה: היא סותרת את הנימוסים המקובלים וגם מחקרים אחרים שקראה. תגובה המעידה על אי-הבנה תתעלם מדבריה או תסתור אותם.

תשובה (1): "אם כך אני שמח שלא קראתי זאת בעצמי, מפני שאני מושפע בקלות מעיתונים ובוודאי הייתי מאמץ לעצמי מנהג מגונה זה."

לא נכון. תגובה זו מעידה דווקא על הבנה: נחום קלט שההמלצה סותרת נימוסים ושליאורה בחרה שלא לאמץ. אין בה אי-הבנה.

תשובה (2): "גם אני הייתי נוהג כמותך, שכן דרוש יותר ממחקר אחד כדי לשנות במשהו את החינוך שקיבלתי בבית הוריי."

לא נכון. נחום מזדהה עם עמדת ליאורה ומבין את שיקוליה, ולכן תגובה זו מעידה על הבנה ולא על היעדרה.

תשובה (3): "אני דווקא חושב שכדאי לך לאמץ את ההמלצה, כי אם כל המחקרים תמימי דעים, חשיבותם של מנהגים ונימוסים פחותה בעיניי."

נכון. נחום מניח ש"כל המחקרים תמימי דעים", בעוד שליאורה אמרה במפורש שמחקרים אחרים סותרים את ההמלצה. הנחה זו מנוגדת לדבריה ומגלה שלא הבין אותם.

תשובה (4): "מהירותי איתך, גם לולא היית קוראת מחקרים אחרים בנושא, ספק אם היית מאמצת המלצה זו ומוותרת על נימוסיך."

לא נכון. נחום מתייחס במדויק לשני הנימוקים של לאורה — הנימוסים והמחקרים האחרים — ולכן תגובה זו מעידה על הבנה מלאה של דבריה.

תשובה (3):

15. השאלה: בביתה של אורנה יש צינור מים שלאורכו שני שסתומים: א ו-ב (ראו סרטוט). הצינור מזרים מים אל הדלי רק כאשר שני השסתומים פתוחים. אורנה התקיינה גם 'מתג-על' בעל שני מצבים: כאשר מסיטים אותו למצב 1 – כל שסתום סגור נפתח, וכל שסתום פתוח נסגר. כאשר מסיטים אותו למצב 2 – שני השסתומים נסגרים. מצבו של מתג-העל בעת ההתקנה אינו ידוע. לפני שאורנה הסיטה את מתג-העל בפעם הראשונה, שסתום א היה פתוח ושסתום ב היה סגור.

איזה מהאירועים הבאים אינו אפשרי?

פתרון: במצב ההתחלה שסתום א פתוח ו-ב סגור, ולכן המים אינם זורמים (נדרש ששניהם יהיו פתוחים). מכיוון שמצבו ההתחלתי של המתג אינו ידוע, הסטה ראשונה עשויה להפעיל את מצב 1 (היפוך כל שסתום) או את מצב 2 (סגירת שני השסתומים). נבדוק כל אירוע בשתי האפשרויות.

תשובה (1): אורנה הסיטה פעם אחת את מתג-העל, ואז המים זרמו אל הדלי

מצב אינו אפשרי — ולכן זו התשובה הנכונה. אם ההסטה הפעילה את מצב 1, א נסגר ו-ב נפתח, ושוב אין שני שסתומים פתוחים. אם ההסטה הפעילה את מצב 2, שני השסתומים נסגרים. בשני המקרים המים אינם זורמים לאחר הסטה אחת, ולכן זרימה אינה אפשרית.

תשובה (2): אורנה הסיטה פעמיים את מתג-העל, ואז המים זרמו אל הדלי

אפשרי. אם ההסטה הראשונה הפעילה את מצב 2, שני השסתומים נסגרים; ההסטה השנייה מפעילה את מצב 1, וכל שסתום סגור נפתח — כך ששניהם נפתחים והמים זורמים.

תשובה (3): אורנה הסיטה פעם אחת את מתג-העל, והמים לא זרמו אל הדלי

אפשרי. כפי שהוסבר בתשובה (1), לאחר הסטה אחת המים אינם זורמים בשתי האפשרויות כאחת, ולכן זהו אירוע אפשרי בהחלט.

תשובה (4): אורנה הסיטה פעמיים את מתג-העל, והמים לא זרמו אל הדלי

אפשרי. אם ההסטה הראשונה הפעילה את מצב 1, מתקבל א סגור ו-ב פתוח; ההסטה השנייה מפעילה את מצב 2 וסוגרת את שניהם — והמים אינם זורמים.

תשובה (1):

16.

השאלה: בביקורת על ספר נכתב: "הבקיאות המופלגת של פרופסור קפלן בהיסטוריה יהודית ובהיסטוריה כללית כאחת אפשרה לו לדון בספר זה בצומת אינטלקטואלי מאלף בין זרמים יהודיים לזרמים נוצריים, וכך לפרוץ את הגדרות המקובלות בין ההיסטוריה היהודית להיסטוריה של שאר אומות העולם – גדרות שקמו בגלל ההפרדה המלאכותית הקיימת באוניברסיטאות בישראל בין המחלקות להיסטוריה של עם ישראל לבין המחלקות להיסטוריה כללית."

איזו מן הטענות הבאות עולה מדבריה של כותבת הביקורת?

פתרון: כותבת הביקורת קושרת בין ההפרדה המלאכותית שבין המחלקות באוניברסיטאות בישראל לבין היווצרות ה"גדרות" שבין ההיסטוריה היהודית להיסטוריה הכללית – גדרות שקפלן, אותו הכותבת משבחת, הצליח לפרוץ. הטענה הנכונה תנבע מקשר סיבתי זה.

תשובה (1): ספרים כמו זה של קפלן מעידים שלא ההפרדה בין המחלקות להיסטוריה של עם ישראל למחלקות להיסטוריה כללית היא שגרמה להיווצרות גדרות קשות לפריצה בין שני התחומים

לא נכון. הדבר מנוגד לכתוב: הכותבת קובעת במפורש שההפרדה בין המחלקות היא שגרמה לגדרות, ואינה שוללת קשר זה.

תשובה (2): ביקורתו של קפלן על ההפרדה שבין ההיסטוריה היהודית להיסטוריה של שאר אומות העולם הייתה תקפה גם אלמלא היה מצביע על האוניברסיטאות בישראל כעל אחראיות לה

לא נכון. הפסקה אינה מייחסת לקפלן ביקורת כלשהי, על ההפרדה או על כל נושא אחר ואינה עוסקת בתוקף טענותיו; ייחוס האחריות לאוניברסיטאות הוא של כותבת הביקורת. הטענה אינה עולה מן הכתוב.

תשובה (3): אלמלא החלוקה הנהוגה באוניברסיטאות בישראל בין המחלקות להיסטוריה של עם ישראל למחלקות להיסטוריה כללית, היו נכתבים יותר ספרים כמו זה של קפלן, המשלבים בין שני התחומים

נכון. אם ההפרדה בין המחלקות היא שיצרה את הגדרות שמנעו שילוב בין התחומים, הרי שבלעדיה היו הגדרות הללו נחלשות ורבים יותר היו כותבים ספרים המשלבים בין ההיסטוריה היהודית לכללית. המסקנה נובעת מדברי הכותבת.

תשובה (4): אילו למד קפלן כל אחד מהתחומים במחלקה נפרדת, לא היה יכול להצביע על נקודות הממשק שבין ההיסטוריה היהודית לזו הכללית

לא נכון. הפסקה תולה את יכולתו של קפלן בבקיאותו בשני התחומים, אך אינה טוענת דבר על השפעת מסגרת לימודיו; למעשה, לא מן הנמנע שקפלן למד את כל אחד מהתחומים במחלקה נפרדת ושילב ביניהם בספרו. הקשר המוצע כאן אינו עולה מן הכתוב.

תשובה (3).

17.

השאלה: עד המצאת הדפוס הועתקו ספרים ומגילות ביד. המעתיקים השתדלו להקפיד על העתקה מדויקת ככל האפשר, אך לעיתים נפלו בעבודתם שגיאות: חלקים מהטקסט נשמטו או נכפלו, אותיות הוחלפו באותיות דומות להן וכדומה. כאשר העותק החדש והשגוי שימש בעצמו בסיס להעתקה, ירשו ממנו כל "צאצאיו" – העותקים שהועתקו ממנו ישירות, העותקים שהועתקו מהם וכן הלאה – את השגיאות האלה, שכן המעתיקים העתיקו אותן גם כשהיה ברור שהן שגיאות. לעיתים אף נוספו בהעתקות אלו שגיאות חדשות.

לפי המשתמע מן הפסקה, מדוע "צאצאיו" של עותק שגוי ירשו את השגיאות המופיעות בו?

פתרון: לפי הפסקה, המעתיקים העתיקו את הטקסט שלפניהם בנאמנות ובדייקנות, ולכן שכפלו גם את השגיאות שכבר היו בו – אף כשהיה ברור שאלה שגיאות. הסיבה לירושת השגיאות היא ההקפדה על העתקה מדויקת של המקור.

תשובה (1): מפני שהם הוכנו בהעתקה ידנית, שיטה המועדת לשגיאות

לא נכון. לא צוין בפסקה שהעתקה ידנית היא שיטה המועדת לשגיאות.

תשובה (2): מפני שהמעתיקים שהכינו אותם לא היו מודעים לאפשרות שנפלו שגיאות בהכנת העותק שעליו התבססו

לא נכון. בפסקה נאמר שהמעתיקים העתיקו את השגיאות "גם כשהיה ברור שהן שגיאות", כלומר הם דווקא היו מודעים להן. הטענה סותרת את הכתוב.

תשובה (3): מפני שהם לא הועתקו באותה קפדנות כמו העותקים שהתבססו על הספר המקורי לא נכון. הפסקה אינה מבחינה בין רמות קפדנות שונות; אדרבה, נמסר שכל המעתיקים השתדלו להעתיק בדיוקנות. הטענה אינה עולה מן הכתוב.

תשובה (4): מפני שכאשר המעתיקים הכינו אותם הם השתדלו להקפיד על העתקה מדויקת ככל האפשר
נכון. דווקא משום שהמעתיקים ביקשו להעתיק את המקור שלפניהם במדויק, הם שכפלו אותו כמות שהוא — כולל השגיאות שכבר נכללו בו. ההקפדה על נאמנות למקור היא שהעבירה את השגיאות אל "הצאצאים".
תשובה (4).

קטע קריאה (שאלות 18-23)

18. השאלה: איזו מן הטענות הבאות מסכמת בצורה הטובה ביותר את הכתוב בפסקה הראשונה?

פתרון: הפסקה הראשונה מציגה את התופעה — פעילויות מסוכנות מסכות לאנשים אחדים הנאה ולאחרים סבל — ומביאה את השערתו של מקוב, שלפיה מקטע חלבוני בתאי בלוטות יותרת הכליה הוא הקובע כיצד חווה כל אדם את הפעילויות הללו. הסיכום צריך לכלול הן את ההשערה והן את תפקיד המקטע החלבוני.

תשובה (1): פעילויות מסוכנות כגון צניחה חופשית או הימורים נחוות אצל אנשים אחדים כמהנות מאוד, ואילו אצל אחרים הן מעוררות סבל

לא נכון. הטענה מציגה רק את התופעה — ההבדל בין הנהנים לסובלים — ומשמיטה את לב הפסקה, שהוא השערתו של מקוב בדבר המקטע החלבוני. זהו סיכום חלקי בלבד.

תשובה (2): מקטע חלבוני הנמצא בבלוטות יותרת הכליה הוא המסביר מדוע פעילויות מסוכנות גורמות לרוב האנשים ליהנות ולא לסבול

לא נכון. בפסקה לא נאמר שרוב האנשים נהנים; היא עוסקת בהבדל שבין אנשים שונים ולא בקביעה כמותית. הטענה מוסיפה פרט שאינו בכתוב. כמו כן יש לסייג ולהגיד שהפסקה לא טוענת שהמקטע החלבוני בהכרח ממלא תפקיד, אלא רק שהנירוביולוג דיוויד מקוב משער כך.

תשובה (3): לפי מקוב, מקטע חלבוני המצוי בתאי בלוטות יותרת הכליה הוא הקובע איך יחווה כל אדם פעילויות הכרוכות בסיכון

נכון. הטענה מסכמת את הפסקה מצוין – בפסקה מוצגת השערתו של דיוויד מקוב באשר לתפקיד המקטע החלבוני בקביעת אופן החוויה האישית של פעילויות מסוכנות. זהו הסיכום המדויק והשלם ביותר.

תשובה (4): לפי מקוב, מידת הסיכון שאנו מייחסים לסוגים שונים של פעילויות מסוכנות, מקורה בכמה חלבונים המצויים בבלוטות יותרת הכליה

לא נכון. הפסקה אינה עוסקת ב"מידת הסיכון שאנו מייחסים" לפעילויות, אלא באופן שבו אנו חווים אותן (הנאה מול סבל). הטענה מסלפת את תוכן הפסקה.

תשובה (3).

19. השאלה: לפי הקטע, אנדורפינים ודופמין (שורה 7) –

פתרון: לפי הקטע, אדרנלין המשתחרר ברמה אופטימלית גורם לשחרור חומרים כאנדורפינים ודופמין, המעוררים תחושת הנאה; אך מעל רמה זו חומרים אלה אינם משתחררים, ונוצרת תחושת מתח.

תשובה (1): אינם משתחררים כאשר כמות האדרנלין המופרשת עולה על רמה מסוימת

נכון. בקטע צוין שמעל הרמה האופטימלית של האדרנלין חומרים אלה אינם משתחררים — וזו בדיוק הקביעה שבתשובה.

תשובה (2): מופרשים מתעלות שונות ביותרת הכליה

לא נכון. הקטע אינו מייחס את שחרור האנדורפינים והדופמין לתעלות מסוימות; התעלות מוזכרות בהקשר של שחרור האדרנלין, לא של חומרים אלה.

תשובה (3): מעוררים תחושה של מתח

לא נכון. לפי הקטע חומרים אלה מעוררים דווקא תחושת הנאה; תחושת המתח נוצרת כאשר הם אינם משתחררים. הטענה הפוכה מן הכתוב.

תשובה (4): גורמים ללב לפעום חזק יותר

לא נכון. הגברת פעימות הלב וזרימת הדם מיוחסת בקטע להשפעת האדרנלין, ולא לאנדורפינים ולדופמין.

תשובה (1).

20. השאלה: איזו מן האפשרויות הבאות יכולה להיות דוגמה ל"פרטים שונים בני אותו המין" (שורה 15), בהקשר של מילים אלה בקטע?

פתרון: בשורה 15 נאמר שההבדלים בשיעור תעלות הסטרקס נמצאים לא רק בין מינים שונים אלא גם בין פרטים שונים בני אותו המין. הדוגמה המבוקשת תציג שני פרטים מאותו המין הנבדלים זה מזה בשיעור תעלות הסטרקס.

תשובה (1): שתי עיזים ממין הנוטה לחרדה, הנבדלות זו מזו בשיעור תעלות הסטרקס בבלוטות יותרת הכליה שלהן

נכון. מדובר בשני פרטים בני אותו המין הנבדלים ביניהם בשיעור תעלות הסטרקס — בדיוק ההבדל בין פרטים בני אותו המין שעליו מדבר הקטע.

תשובה (2): שני סוגי תעלות בבלוטות יותרת הכליה של ארנבת ממין שאינו נוטה לחרדה

לא נכון. מדובר בשני סוגי תעלות אצל פרט אחד, ולא בשני פרטים שונים בני אותו המין. אין כאן השוואה בין פרטים.

תשובה (3): שתי פרות ששיעורי תעלות הסטרקס בבלוטות יותרת הכליה שלהן דומים, אך כל אחת מהן ממין אחר לא נכון. הפרות הן משני מינים שונים, בניגוד לדרישה של "אותו המין"; זו דוגמה להבדל בין מינים ולא בתוך מין.

תשובה (4): שני כלבים ממין רגוע יחסית, ששיעורי תעלות הסטרקס בבלוטות יותרת הכליה שלהם דומים

לא נכון. אף שמדובר בשני פרטים מאותו המין, שיעורי תעלות הסטרקס שלהם דומים, ואילו הקטע מדגיש דווקא את ההבדל בין פרטים בני אותו המין. הדוגמה אינה ממחישה את המבוקש.

תשובה (1).

21. השאלה: מדוע בשורה 16 כתוב "גם"?

פתרון: המילה "גם" במשפט "מקוב טען כי גם אצל בני האדם שיעור תעלות הסטרקס משפיע..." מוסיפה את בני האדם על קבוצה שכבר נדונה קודם — בעלי החיים. השימוש ב"גם" מרמז שהקשר בין שיעור תעלות הסטרקס לשחרור האדרנלין כבר הוצג לגבי בעלי החיים, ועתה מורחב אל בני האדם.

תשובה (1): משום שלפי מקוב, לא רק שיעור תעלות הסטרקס משפיע על המשיכה לריגושים

לא נכון. "גם" אינו מוסיף גורם נוסף על תעלות הסטרקס, אלא מרחיב את הטענה מקבוצה אחת (בעלי חיים) לאחרת (בני אדם).

תשובה (2): משום שלא רק מקוב טען את הטענה הקושרת בין שיעור תעלות הסטרקס לבין המשיכה לריגושים לא נכון. הקטע אינו מזכיר חוקרים נוספים מלבד מקוב; "גם" אינו מתייחס לטוענים אחרים.

תשובה (3): משום שבנוגע לבעלי החיים כבר נאמר ששיעור תעלות הסטרקס משפיע על שחרור האדרנלין

נכון. לפני שורה 16 תואר הקשר בין שיעור תעלות הסטרקס לשחרור האדרנלין אצל בעלי החיים; המילה "גם" מרחיבה קביעה זו אל בני האדם, ולכן היא במקומה.

תשובה (4): משום ששיעור תעלות הסטרקס משפיע לא רק על האדרנלין, אלא גם על המשיכה לריגושים

לא נכון. "גם" בשורה 16 אינו מוסיף תוצאה נוספת (משיכה לריגושים) על האדרנלין, אלא מוסיף את בני האדם לבעלי החיים.

תשובה (3).

22. השאלה: על פי השערות של מקוב, סביר שרמת האדרנלין הגבוהה יחסית בדם של קופים בתחתית סולם ההיררכיה (שורות 23-24) –

פתרון: לפי הקטע, ככל ששיעור תעלות הסטרקס עולה, כך משתחרר יותר אדרנלין. לכן, לפי השערות של מקוב, רמת אדרנלין גבוהה נובעת מריבוי יחסי של תעלות סטרקס, ויש לקשור את רמת האדרנלין הגבוהה של הקופים שבתחתית הסולם לשיעור גבוה של תעלות סטרקס.

תשובה (1): היא תוצאה של מספרן הגבוה יחסית של תעלות הסטרקס אצל קופים אלה

נכון. מאחר שריבוי תעלות סטרקס מוביל לשחרור רב יותר של אדרנלין, רמת האדרנלין הגבוהה של הקופים שבתחתית הסולם היא תוצאה של מספרן הגבוה יחסית של תעלות הסטרקס שלהם. זו המסקנה המתחייבת מהשערת מקוב.

תשובה (2): היא תוצאה של העובדה שהם מגלים עצבנות וחרדה רבות יחסית

לא נכון. הקטע אמנם מציין שקופים חרדים מוצבים בתחתית הסולם, אך השערת מקוב מסבירה את רמת האדרנלין דרך תעלות הסטרקס, ואינה רואה בעצבנות ובחרדה את הגורם לרמת האדרנלין.

תשובה (3): גורמת לכך שהם יזדקקו לריגושים גדולים יחסית כדי להשיג שחרור אופטימלי של אדרנלין

לא נכון. הזדקקות לריגושים חזקים מאפיינת לפי מקוב בעלי מיעוט יחסי של תעלות סטרקס ורמת אדרנלין נמוכה — היפוכם של קופים בעלי אדרנלין גבוה.

תשובה (4): גורמת לכך שהם יהיו בעלי משיכה גדולה יחסית לסיכונים

לא נכון. לפי מקוב, המשיכה לסיכונים מאפיינת בעלי רמת אדרנלין נמוכה ומיעוט תעלות סטרקס; רמת אדרנלין גבוהה מתקשרת דווקא לסלידה מפעילויות מסוכנות.

תשובה (1).

23. **השאלה:** על פי הקטע, יש יחס ____ בין שיעור תעלות הסטרקס לעוצמה של זרימת הדם במצבי התרגשות קיצוניים, ויחס ____ בין משיכה לסיכונים למעמד גבוה אצל קופים.

פתרון: יש לקבוע את כיוון היחס בכל השלמה. יחס ישר פירושו ששני הגדלים עולים יחד; יחס הפוך פירושו שכאשר האחד עולה, האחר יורד. ככל ששיעור תעלות הסטרקס עולה, כך משתחרר יותר אדרנלין, והאדרנלין מגביר את זרימת הדם — ולכן היחס הראשון ישר. כמו כן, המשיכה לסיכונים מאפיינת בעלי אדרנלין נמוך ומיעוט תעלות סטרקס, והם המצויים בראש הסולם; לכן ככל שהמשיכה לסיכונים גדולה יותר, כך המעמד גבוה יותר — יחס ישר. שתי ההשלמות צריכות אפוא להיות "ישר".

תשובה (1): הפוך / ישר

לא נכון. ההשלמה הראשונה שגויה: היחס בין שיעור תעלות הסטרקס לעוצמת זרימת הדם ישר, שכן ריבוי תעלות מגביר את האדרנלין ואת זרימת הדם, ולא להפך.

תשובה (2): ישר / הפוך

לא נכון. ההשלמה השנייה שגויה: לפי הקטע המשיכה לסיכונים כרוכה במעמד גבוה (בעלי אדרנלין נמוך בראש הסולם), ולכן היחס ישר ולא הפוך.

תשובה (3): הפוך / הפוך

לא נכון. שתי ההשלמות שגויות, כפי שהוסבר: שני היחסים ישרים.

תשובה (4): ישר / ישר

נכון. היחס בין שיעור תעלות הסטרקס לעוצמת זרימת הדם ישר, וגם היחס בין המשיכה לסיכונים למעמד הגבוה אצל הקופים ישר. שתי ההשלמות מתאימות לכתוב בקטע.

תשובה (4):